

עיונים בפרשת השבוע ובעניני דיומא

אלה המן

מתוך שיעורו השבוע של
הרה"ג רבי נחום מאיר גערמאן שליט"א
ר"מ ביישיבתינו הק' ~ מתיבתא עץ חיים דבאבוב

שנת תשפ"ד לפ"ק

פרשת מצורע - שבת הגדול - פסח שנה כ' גליון כ"ט (תרל"ו)

בידי. וצריך להבין מה נתברר לו עתה יותר ממה שהבין בפסוק זה מתחילה.

הנה לבאר דברי המדרשים, עפ"י מה שהארכנו בגנות מספרי לשון הרע, ובאמת הפליגו חזו"ל בחומר עון זה ביותר, וכדאמרין בגמרא (ערכין טו): המדבר לשון הרע הרי הוא כאילו כפר בעיקה, וראוי לסקלו באבן, ורבי אחא ברבי חנינא אמר סיפר אין לו תקנה, שכבר כרתו דוד ברוח הקודש, שנאמר (מסיל יב, ד) יברת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות. עוד אמרו (סו) במערבא אמרי לשון תליתאי קטיל תליתאי, הורג למספרו ולמקבלו ולאומרו, ופירש"י שמתוך מריבה שנופלת בין השנים, הורגים זה את זה, והורגים גואלי הדם את הרכיל שההרג בא על ידו.

והנה מפשטות דברי הגמרא משמע דלשיטת רבי אחא ברבי חנינא אין מועיל תשובה להמספר לשון הרע, ואין לו תקנה לעד. אמנם כבר אמרו חזו"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א) שאין לך דבר העומד בפני התשובה. ומבואר בספרי קודש כי אף המחטיא את הרבים אשר אין מספיקין בידו לעשות תשובה (אבות פ"א מ"ט), מכל מקום יש לו תקנה על ידי זיכוי הרבים, דהיינו שאם מבייש את עצמו בעולם הזה להודות על פשעיו, ובוזה הוא לאות ולמופת לפני שאר בני אדם למען יזהרו שאל יתעו בתוהו לא דרך (עפ"י מהליס קו, מ), אז זכות הרבים תלוי בו, ושב ורפא לו (שע"י ג, ט), וזוכה לכפרה גמורה. וכמו כן הוא בעון לשון הרע, כי אף שהוא בבחינת המחטיא את הרבים, וכדאמרין סיפר אין לו תקנה, מכל מקום על ידי שיתודה על עוונו לפני שאר בני אדם, ויעורר אחרים שלא ילכו בדרך זה, על ידי זה יזכה לכפרה גמורה על עונו (עי' נשערי משנה לצינו יונה שער א אות ט).

ובדרך זה אפשר לבאר מאמר הגמרא (ערכין טז) מה נשתנה מצורע שאמרה תורה (ויקרא יד, ד) יביא שתי צפרים לטהרתו, הוא עשה מעשה פטיט לפיכך יביא קרבן פטיט, והכוונה דכיון שהוא חטא בלשונו, לכן יעשה תשובת המשקל, לספר בפיו את חטאו, ולעורר את הרבים לכלל ילכו בדרך, ועל ידי זה יסור עונו ויכופר [ל]א.

אי יש תקנה למספר לשון הרע

עסק התורה תקנה שלא יספר לשון הרע

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן (יד, ט).

בספר יבין שמועה (להג"ר אלעזר לעוו זצ"ל צעל שמן רוקח) כתב בשם ידידו הרב הגדול ההר"ף המפורסם מו"ה בצלאל רנשבורג מפראג, שאמר לפרש פשטא דקרא, במה שנאמר זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו, על פי מה שאמרו רבותינו ז"ל בערכין (טו): דעל לשון הרע נגעים באין, ואמרו שם מאי תקנתיה של מספרי לשון הרע שלא יספר, יעסוק בתורה, אבל סיפר אין לו תקנה. וזהו שנאמר זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו, כלומר, דהתורה יועיל לו בעוד שהוא ביום טהרתו - שעדיין לא סיפה, אבל אם סיפר אין לו תקנה.

תקנה למי שסיפר כבר לשון הרע

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן. וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות וגו' (יד, ג-ב).

אבל בספר דברי סופרים (להג"ר שמואל צנימין סופר זצ"ל אגד"ק דערעטשקע, דרשמת שנת הגדול [פ' מנורע] שנת תרס"ח לפ"ק) בפרשתו (ויקרא יד, ג-ד) כתב דאכן יש תקנה למי שסיפר כבר לשון הרע וז"ל, במדרש תנחומא (פ' מנורע ס"ג) דרשו, "ביום טהרתו", כמה, שתי צפרים חיות טהורות. מה נשתנה קרבנו משאר קרבנות, על שסיפר לשון הרע, לפיכך אמר הכתוב יהא קרבנו שתי צפרים שקולן מוליכות. ויש להבין הכוונה בזה.

ועוד אמרו במדרש ילקוט (מהליס רמז מס"ו) מעשה ברוכל אחד מחזר בעיירות ואומר מאן בעי סם חיי וכו', קרא רבי ינאי לאותו רוכל אמר לו הראני אותו סם חיים שאתה מוכר, הוציא ספר תהלים ופתח והלך עד פסוק זה (מהליס לג"ג) "מי האיש החפץ חיים", הלך רבי ינאי האכיליהו והשקהו ושלחו ונתן לו ששה סלעים, אמרו לו תלמידיו לא היית יודע פסוק זה, אמר להם הן, אלא שבא זה ובררו

א. וכע"ז איתא בספר מהר"י מבעלזא (ד"ה אט הציפור) דציפור השני שולחים להורות שאם נמנע מלדבר דברים שהיה צריך לדבר אותם,

עונש צרעת הוא מדה בנגד מדה

וממשיך, דיש לומר דבעבור זה נענש המספר לשון הרע בצרעת דייקא, לפי שדרכו של הקב"ה לשלם לאדם מדה כנגד מדה (סוטה ט:), ויען שהוא דיבר בקלון של אחרים, הענישו הקב"ה ונצטרע ועל ידי זה נתגלה קלון עצמו ברבים, וממילא הרע אשר דיבר לעשות לאחרים גמולו בא לו על ראשו.

וכפי המובא בספרים (עי' צסוף ספר גאולת ישראל - מהצטע"ט ותלמידיו - נדפס לראשונה בשנת תקפ"א) ובסופו יש משל, מעשה באשה אחת שהיתה עניה גדולה, ומחמת גדול עניותה היתה יושבת בבית קטן מצד העיר סמוך להיעה, והיתה מחזרת על הפתחים ומפרנסת עצמה, והיה מנהגה וטבעה, שכשהיה אדם נותן לה איזה נדבה וצדקה, לא היתה משיבה לו שום דבר, שבח והודיה, או איזה ברכה בעד זה שנתן לה, כפי הנהוג בעולם לומר להנותן איזה שבח (כגון גלשן אשכנז א שיינס זלנץ) או איזה ברכה, רק היה מרגלא בפומה לומר תמיד אחר הנתניה להאדם הנותן לה, כל מה שאדם פועל הוא עושה לעצמו, והיו כל העולם מתמיהין עליה על מנהגה וטבעה זאת, ולא היו מבינים את דבריה אלו.

לימים נודמן שהיתה מחזרת על פתח בית המלכה שבאותה העיר, ונתנה לה המלכה מתנת נדבה הגונה, ולקחה ממנה הנדבה, והשיבה ואמרה להמלכה גם כן, כל מה שהאדם פועל הכל פועל לעצמו, ונתמלאה המלכה חימה על העניה הזאת, כי אמרה שדיבוריה הנ"ל הם בלא פירוש ובלא הבנה, ואינה אלא כצחוק להנותן לה צדקה, ומחמת חרון אפה על העניה הזאת ציותה לשר האופים, שיאפה לה עוגה נאה ויפה מסולת נקיה, רק יתן בסוד בהעיסה בשעת לישיה סם המוות, וכן עשה, ונתנה המלכה את העוגה לאותה עניה, נתיישרה העניה בדעתה שלא לאכול את העוגה תיכף ומיד מחמת חשיבותה, רק תשתעשע בה כמה ימים.

בתוך כך היה מעשה, שהיה הולך בן המלכה בהיער לצוד ציה, ונשתתה שם מאוה, ונתעייף מאוה, ואמר אל לבו אלך כאן לבית אותה העניה הסמוך להיער ואשב שם מעט לנוח, וכשבא שמה, אזי היתה להעניה שמחה גדולה על שזכתה שיהיה בן המלכה בביתה, ומגודל שמחתה הגישה לפניו את העוגה, והוא אכל אותה ומיד נפל ומת, ונתחלחלה העניה מאוה, ורצתה אל המלכה בצעקה גדולה ומרה, וספרה לה המעשה שהיה, אז אמרה המלכה עכשיו אני רואה שטוב דיברת ויפה אמרת, שכל מה שהאדם פועל הוא עושה לעצמו, כי מעשי ידי גרמו לי את הצרה הזאת, ע"כ המשל. ומסיים שם לפרש הקרא (ישעיהו מט, יז) מהרסיך ומחריביך "ממך" יצאו, וכן בהיפך ג"כ אם חכמת, חכמת לך (משלי ט, יב).

בהוראתו לרבים להתנהג בטוב יכוּפּר עונו

ולפי זה יש לומר דלכן צותה הכתוב (ויקרא יג, מט) והצרוע אשר בו הנגע וגו' וטמא טמא יקרא, כי בהיותו מתבייש וקורא על עצמו טמא טמא, בזה פועל אות לטובה להורות לרבים להתהלך בדרכי

מישרים, שיראו הרבים כיצד הקב"ה משלם במדה כנגד מדה, ויקבלו עליהם לילך בדרך הטובה, ועל ידי זה יזכה הוא בעצמו לכפרת עונו.

ומעתה יש לומר כי הרוכל הזה לפני זה היה הולך רכיל, וחטא והחטיא את הרבים ברמיית לשונו, ולפיכך היה מחזר בעיירות לתשובת המשקל, בכדי לתקן חטאו על ידי זיכוי הרבים, שהיה מפרסם את חטאו, ועל כן צעק בחוצות ואמר מאן בעי סמא דחיי, למען ללמד לאנוש בינה לילך בדרך החיים, ולזה כאשר קרא רבי ינאי לאותו רוכל אמר לו הראני אותו סם חיים שאתה מוכה, הוציא ספר תהלים ופתח והלך עד פסוק זה מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע וגו', ולכאורה למה לא כתיב יצור לשונך, אלא כדי להורות על דבר האמוה, שאין די שינצור לשונו מרע, אלא צריך גם להורות דבר זה לאחרים, ולומר לכל אדם לטובתך ולהנאתך נצור לשונך מרע, ואל תעשה כמו שאני עשיתי. ולכן אחרי כן הלך רבי ינאי האכילהו והשקהו ושלחו ונתן לו ששה סלעים, אמרו לו תלמידיו לא היית יודע פסוק זה, אמר להם הן, אלא שבא זה ובררו בידי, הכוונה דמעיקרא הוי סבירא ליה רבי ינאי כדברי רבי אחא בר חנינא, דהמספר לשון הרע אין לו תקנה ואין לו שום דרך תשובה, אך על ידי הרוכל זה התברר לו, שיעוררם להזהר בדבר מוצא פיהם ושפתם שלא יבואו לכלל חטא, וכאשר בירר לו אותו רוכל הפירוש בפסוק זה, מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע וגו', שתקנתו הוא בזיכוי הרבים, כאשר יעורר את אחרים, שמה על זה שמחה גדולה.

ובדרך זה אפשר לפרש נמי מאמר הכתוב בריש פרשתנו, זאת תהיה תורת המצורע, הכוונה שיקרא לאחרים ויודיעם, כי זאת הנגע שאירע לו, כן תהיה גם להם אם יספרו לשון הרע, לפי שכן הוא תורת המצורע, כלומר שכן הוא ענין הצרעת שבא לעונש על הוצאת דיבורים רעים.

מעם למה ליקח שני ציפורים

ולזה בא המדרש לבאר באיזה דרך ישכון אור, איך הוא הדרך הנכונה להמספר לשון הרע לשוב בתשובה, ועל זה אמר שתקנתו הוא להביא שתי צפרים חיות מהורות, ומה נשתנה קרבנו משאר קרבנות, על שסיפר לשון הרע, לפיכך אמר הכתוב יהא קרבנו שתי צפרים, שקולן מוליכות, שהרי כתיב (קהל י, ט) כי עוף השמים יוליך את הקול, ולהורות דמאחר שעשה כמנהג עופות השמים, להוליך קול רע על חברו, לכן נענש על ידי שנתגלה קלונו ברבים, ולזה תיקונו שיספר ויודיע לאחרים חטאו ועונשו, ויהא קורא טמא טמא על עצמו, ובה יעורר אחרים שיזהרו מהיום והלאה מהוצאת דיבורי רעים בכדי שלא יענשו כמותו, ועל ידי זיכוי הרבים זה יזכה לכפרת עונו, עכ"ל.

יכלו לקיים לא משכו ולא וקחו, נמצא שאז יודע דשבתא קא גרם זאת, לכן נקרא שבת זה שלפני פסח שבת הגדול, כי שבת הגדול לבני ישראל שיוכלו לקיים מצות הבורא בשלימות, ודו"ק.

תועלת מסיפורי צדיקים הן לצדיק והן להמספר

בהפטורה לשבת הגדול - אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו (מלאכי ג, טו).

בספר ברית אברם (להר"ק ר' יוסף משה ז"ל מהמגד מאלאזיק) כתב וז"ל, שמעתי מר' ישראל בעש"ט זללה"ה^[1] כי אין הצדיק יכול לעלות ממדרגה למדרגה לאחר מותו, אם לא שדנין אותו בכל פעם, עד שדנין אותו על קלות שבקלות. ואחר שכבר דנו אותו על קלות שבקלות אי אפשר עוד לבא למדרגה יותר, רק כאשר בני אדם מספרים למטה מתורה ומעשיו טובים, אז בא הצדיק שספרו ממנו לעליה גדולה, וכן בכל פעם ופעם.

וז"ש אז נדברו לשון נפעל, פי' כשנדברו יראי ה' ע"י איש אל רעהו, היינו מה שמספרים איש אל רעהו מן יראי ה' הנפטרים, אז יש להצדיק הנ"ל עליה. וז"ש ויכתב ספר זכרון לפניו, וגם להאנשים המספרים יש להם עליה. וז"ש ולחושבי שמו, פי' כי הצדיקים הם המרכבה (עי' צ"ר מ, ו), נמצא כשחושב מהצדיק, הוא ממש חושב שמו כנ"ל [והוא טובה להמספר].

הקב"ה שולח מלאכים לשמור אדם הנוהר ממשוהו חמץ בפסח, שלא יחטא

לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותה מאישי (ויקרא ג, ט).

איתא בספר אור לשמים נ"ל דאיתא בכתבי האר"י זלה"ה הנוהר ממשוהו חמץ מובטח לו שלא יחטא כל השנה, ע"כ צריך האדם לשמור עצמו בכל מה דאפשר, ולכן נקרא מצה שמורה. וזה אי אפשר לאדם שיזהר ממנו, כי אם הקב"ה ישלח מלאכים ממונים על השמירה וישמרו אותו, וזה פי' לא תאפה חמץ חלקם, לשון חֲלָקָם^[1] בלי שום נידוד חמץ, נתתי אותה מאשי, דהיינו שאשלח לך מלאכים שישמרו אותך שמלאכים נקרא אישי^[2].

לכבוד פסח

גודל העונש והגרם שנעשה ע"י שאינו מאמין ביציאת

לכבוד שבת הגדול

פעולת השבת - ולכך קראו לו שבת הגדול

בספר בני בנימין (להר"ק ר' יוסף בנימין רייך ז"ל אצד"ק ריבאטיטש והעליטש, נדל מהגר"ק צעל בני יששכר ז"וק"ל) כתב טעם שנקרא שבת הגדול על פי דברי הרב החיד"א בספר לב דוד (פסק כ"ה) שפירש דברי חז"ל (שנת קימ): שאמרו השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה מוחלין לו, ע"י ששומר שבת, שהוא שקול ככל המצות על ידי זה נמחל לו^[1]. וזהו שנאמר (מהילים ג, א) **תשב אנוש, תשב אותיות שבת**, אפילו עובד עבודה זרה **כאנוש** ופגם בכל, אף על פי כן על ידי השבת יתוקן. והביא שם בשם ספר דעת חכמה^[2] (להג"ר יהודא ליב צ"ר יוסף ז"ל פומאוויטש מ"ק"ק פינסק) שעל ידי החטא ממשיך החוטא כח הטומאה בפנימיותו וחיצוניותו, וצריך על זה חרטה ובכיה לגרש כח הטומאה שבפנימיותו, ולעשות מצות חבילות חבילות בכל האברים שחטא בהם שעל ידי זה יגרש המלאכי חבלה אשר בחיצוניותו, ושניהם אי אפשר כי אם על ידי שמירת שבת וכו'; עיי"ש (צנז דה) דבריו הקדושים.

וממשיך הבני בנימין, והנה ידוע שישראל עבדו עבודה זרה במצרים והיו משוקעין במ"ט שערי טומאה, וכשאמר להם משכו וקחו (שמות יב, כא) פירש רש"י (טס טס, ו) שאמר להם משכו ידכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן למצוה, היינו על פי דברי חז"ל (שער הליקוטס מהילים ג, טו) על הפסוק (יחמי"ד, ג) **נירו לכם ניר ואל תזרעו אל הקוצים**, שקודם יעשו תשובה על מה שחטאו בעבודה זרה ואחר כך וקחו לכם צאן למצוה^[1], דאם לא כן פיגול הוא לא ירצה כי מום בס'. והנה לתקן חטא חמור כעבודה זרה שהיא שקולה נגד כל המצות, אי אפשר בלתי על ידי שמירת שבת שהוא שקול נגד כל המצות כנ"ל, ועל כן היה פסח מצרים מקחו מבעשור שחל אז ביום השבת (טור א"ח סי' טל), כדי שעל ידי השבת יתקנו החטא עבודה זרה וקחו צאן למצוה, וכמו שידוע שישראל שמרו במצרים גם כן את השבת כמ"ש (נחפילם שמית טז"ק) **ישמח משה במתנת חלקו** (טור א"ח סי' רפ"א), ולכן היה הציווי מבעשור לחודש שחל אז ביום השבת, כדי שיוכלו בני ישראל לקיים משכו ידכם מע"ז ויתחרטו ויבכו על עונם של ע"ז, וקיום מצות שמירת שבת שבאותו יום הציווי תעזור להם כמבואר לעיל מספר לב דוד, ואז יוכלו לקיים וקחו לכם צאן למצוה באותו יום. ואם לא היה אז יום השבת לא היה

ב. ע"י בספר דברי צדיקים (להר"ק ר' צעירש אישפלינער ז"ל) על מסכת עבודה זרה (ז): כל בא"י לא ישובין, כל הפורש ממינית מיד מת. מ"מ אם עושה תשובה בשבת מועיל ג"כ שלא ימות, ועי' שם בהערות.

ג. הנקרא ספר דברי חכמים וח"א הוא דעת חכמה.

ד. וראה בספר דרך פיקודיך (נהקדמה), וראה בספר זרע קודש פרשת וישב (ד"ה והנה השמט) מה שמביא בשם אביו זצ"ל - על הפסוק (מהילים קמ, ז) **שוא לכם משבימי קום**.

ה. בספר ארי שבחבורה על מלאכי מביאו בשם האר"י דבי עילאי, ובספר שפתי צדיקים (מהר"ק ר' פנחס מדינאוויץ ז"ל) פרשת אמור (ד"ה ויוגן צוה) מביאו בשם הר"ר ברוך, ובספר ארי שבחבורה על פרקי אבות (פ"ג מ"ג) מביאו בשם החוזה מלובלין, ובספר פרי חיים (להר"ק ר' אברהם מייס מאלאטשניו ז"ל) על פרקי אבות (פ"ד מ"א) כתב בשם הבעש"ט. גם בספר אור הישר והטוב (לצעל אף פרי מנוסה, דף ע"ה) מביאו בשם הבעש"ט ז"ע.

ו. אולי יש גם לפרש עם נקודות חֲלָק, שלא יהי' אף חֲלָק של חמץ.

ז. וראה ספר ויחל משה (להר"ק ר' משה מקאוניו ז"ל) תהלים (לג, ט), ובספרו באר משה פר' וישב (ד"ה ויחל אלוניו), ופר' במדבר עה"פ סביב לאהל מועד יחנו, ובספרו דעת משה פר' ראה (ד"ה ועצמם את הילדן) עה"פ והניח להם.

מצרים

בספר יוסף אומץ (להג"ר יוסף יחפא האן מירלינגן ז"ל ראש הדיינים צפראנקפורט) כתב בדיני הסדר (סימן תשפ"ט) וז"ל, אחר שתייתו כשיעור מכוס של ברכת המזון יאחז כוס רביעי^א בידו ויפתחו הפתח, ובשעת פתיחת הפתח יתחיל בעל הבית שפוך. ומה טוב ויפה המנהג שעושים דבר מה זכר למשיח, שנופל אחד לתוך הפתח בשעת התחלת שפוך, כדי להראות בליל גאולתנו הראשונה אמונתנו החזקה על גאולתנו האחרונה. ויאמין באמונה שלמה בשתי גאולות אלו, כי אמונת גאולה האחרונה היא אחת מיי"ג עיקרי אמונתנו, וגם היא אחת משאלות ששואלים את האדם בדינו, ציפית לישועה (שם לג). ואמונת גאולת מצרים היא כלל גדול לתורתנו הקדושה, שזמני זה אנו מזכירים בכל הקידושים וזכר ליציאת מצרים, ולכן אנו מצווים לזכור יציאת מצרים פעמיים בכל יום בקריאת שמע.

וכדי להראותך גדול הענין באמונת גאולת מצרים, אצא מענייני גדרי בחיבור זה, ואכתוב מעשה רב שאירע בצפת שכתב לי האלוף מהר"ר שלומיל מדרעזניץ שנסע לצפת^ב. ואף אם המעשה ארוך ודרכי לקצר מאוד, מכל מקום מפני שמעשה ההוא התעוררות גדולה מאוד לאדם שיבוא לטהר את ליבו, ויש בו עניינים נפלאים, לא יכול יוסף להתאפק. אכן לאהבת הקיצור אקצר בכל היות אפשר.

וזה המעשה; רוח אחד נכנס בגוף אשה אחת, והלכו קרוביה אל המקובל האר"י ז"ל, ואז שלח לתלמידו מהר"ר חיים קאלפריס^א [קאלפריס, הוא אמו שקל בספר חכמים^ב איש סוד, שגילה לו יומר סודות מלכל שאר תלמידיו, גם הרסו לצדו לכמוז קצתו ואסר לאמריס], ומסר לו כוונה בשמות, וציוה לו שישגור עליו נידויים להוציאו. ומיד שנכנס מהור"ר רבי חיים הנ"ל הפכה האשה פניה לכותל. אמר לה, רשע למה הפכת פניך ממני, השיב הרוח, מפני שהרשעים אינם יכולים להסתכל בפני השכינה, וגזר עליו מהר"ח שיהפוך את פניו, ועשה כן. אמר לו, מה חטאת שעונשך גדול וחמור כזה. והשיב לו, חטאתי באשת איש, והעמדת ממזרים, וזה עשרים וחמש שנים שאני הולך נע ונד בארץ ושלשה מלאכי חבלה הולכים עמי ומענישין ומכין אותי, ומכריזין לפני ככה יעשה לאיש אשר הרבה ממזרים בישראל. אמר לו מהר"ח, ולא אמרו רבותינו ז"ל משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש (שם לג). השיב הרוח, משל לרופא שנותן בתחילה סממנים קשים על גבי מכה, ואחר כך כשנתעכל הבשר החי שבמכה נותן עליה משיחות המגדלים הבשר כבראשונה. כן ענין הגיהנם, שצער של גיהנם אינו חלק אחד משישים שסובלת הנפש החוטאת קודם כניסתה לגיהנם, ואח"כ מכניסין אותה לגיהנם ומכבסין אותה כדי שתהיה מוכנת ליכנס לגן עדן.

שאלו מהר"ח, איך היה מיתתך. השיב הרוח, בחנוק, שנטבעתי בים, שאף על פי שארבע מיתות בטלו דין ארבע מיתות לא בטלו

(סנהדרין לו): [שנמקם חנק בדין ד' מימות, הוא מת מן השמים ע"י שיטצע צנהרן]. אמר לו מהר"ח, למה לא אמרת וידוי בשעת מיתתך, שמוא היה מועיל לך. השיב, לא היה לי זמן להתוודות, כי תיכף נטרפה דעתי. שאלו הרב, מה נעשה בך אחר כך. השיב הרוח, נקברתי תיכף, ומיד אחר הקבורה שהלכו מבית החיים בא מלאך אכזרי והכה בשבט של אש על קברי עד שנתבקע הקבר לשנים, ואמר לי רשע רשע קום לדון, ולקח אותי וקלע אותי בכף הקלע עד לפני פתח של גיהנם שבמדבר, ונפלתי שמה, ויצאו מגיהנם אלף אלפים נפשות וקיללו אותי ואמרו לי צא צא איש הדמים, אין אתה כדאי עדיין ליכנס פה.

אז קלעו אותי ממקום למקום, וגם המלאכים הנ"ל הלכו עמי תמיד ומכין אותי ומכריזין לפני תמיד. ובכל עת פגעו בנו מלאכי חבלה אחרים ורוחות רעות, וכשומעם הכרוז מוסיפין לי מכות גדולות, זה מושך אותי אצלו וזה מושך אותי אצלו עד שמתפקקין כל חוליות נשמת. וכך הלכתי עד שבאתי להורמו, היא עיר שבארץ הודו, והייתה כוונתי ליכנס לגוף יהודי כדי להינצל מאלו הצרות, וכיון שראיתי היהודים ההמה שהמה רשעים גדולים והרבה רוחות הטומאה שוכנים בתוכם ובסביבותיהם לא רציתי להוסיף טומאה על טומאתי.

ובכלות שבע שנים שעברו עלי צרות רעות ורבות כנ"ל, באתי למדבר עזה, ומרוב צער נכנסתי באיילה מעוברת, והיה לי צער גדול, מפני שנפש הבהמה מלאה זוהמה ומאכלה אינו מאכל אדם והולכת רבוצה, והאיילה מחמת צערה רצתה בהרים בסלעים עד שנבקע כרסה ומתה. אז נכנסתי בכהן בשכם, והכהן שלח אחרי הקדשים והגלחים ישמעאלים, ולרוב הלחשים והקמיעות משמות הטומאה יצאתי ממנו. אמר לו הרב וכי יש לשמות הטומאה כח, השיב הרוח לא, אלא מפני רוחות הטומאה שהכניסו הגלחים בכהן הנ"ל לא יכולתי לעמוד עמהם. וזה לי כ"ה שנים שאני הולך בצער הזה, ולכן נכנסתי באשה הזאת פה בצפת.

אמר לו הרב עד מתי יהיה לך צער הזה, השיב הרוח עד שימותו הממזרים אשר הולדת. וכל העם אשר היו שם בכו עד מאוד כי נפל פחד הדין עליהם, ובכל המדינה נעשה התעוררות גדולה מאותו המעשה. אמר לו הרב, מי נתן לך רשות ליכנס באשה הזאת, השיב הרוח ואמר, לנתי לילה אחת בביתה, והיתה רוצה להוציא אש מן האבן, והסמרטוט השרוף לא רצה לקבל הניצוצות, ונתכעסה והשליכה הברזל והאבן בכעס ואמרה תהא לשטן, ותיכף נתנו לי רשות ליכנס בה. אמר לו הרב וכי בשביל זה העוון לבד נתנו לך רשות, השיב הרוח זאת האשה אינה מאמנת ביציאת מצרים, ובליל פסח כשאומרים ההגדה הוא כשהוק בעיניה כי חושבת שמעולם לא היה הנס הזה. אז אמר הרב לאשה פלונית, את מאמנת באמונה שלמה שהקדוש ברוך הוא ברא שמים וארץ

ח. נוהגין כן בכמה מקומות.

פ. ר' שלמה שלומיל מיינשטריל מהעיר דרזניץ שבמורבי' ואח"כ מושבו בצפת, חתנו של המקובל ר' ישראל סרוק זצ"ל.

י. הוא הנה"ק ר' חיים ווישאל זצ"ל.

יא. הקדמה, התנאי הרביעי.

תחת הכר, והוא רמז נפלא לכל אכילה של מצוה שהיא חלוקה חציה לה' וחציה לכם.

ואכילה כזו שמורה וגנוזה לאדם ליום שכולו טוב, כי האוכל על כוונה זו אכילה של מצוה הוא הנוחל נחלת שני עולמות וזוכה לרב טוב הצפון לצדיקים לעה"ב, כמו"ש (מסילס לא, ס) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, לזה באה מצוה זו לגנוז חציה תחת הכר רמז לאכילה מסעודה שעתידי הקב"ה שיעשה לצדיקים, ולזה יורה שם אפיקומן אפיקו מן, שארז"ל שברקיע טוחנין מן לצדיקים, לפי שהאכילה ההיא נעלמה ממנו, כי לא נדע מהותו ע"כ קראו שמו מן, כי לא ידעו מה הוא, ושם אפיקו יורה על הלוייתן ושור הבר כי בלוייתן כתיב (איז מל, ו) אפיקי מוגינים וגו', ובבהמות בהררי אלף כתיב (סס מ, יח) עצמיו אפיקי נחושתי, נמצא שם אפיקומן כולו יורה על הסעודה שלעתידי, לפיכך הושם תחת הכר לזכר אומרו מה רב טובך אשר צפנת, והוא נאכל על השובע דוגמת הפסח, לפי ששכר טוב ההוא אינו נאכל כ"א למי ששבע בעה"ז מלחם התורני, כמו"ש (ישעי' נה, ג) למה תשקלו כסף בלא לחם ויגיעכם בלא לשבעה שמעו אלי ואכלו טוב ותתענגו בדשן נפשכם, יאמר נא לבית ישראל, שסתם אכילה הנקנית בכסף היא שלא לשבעה, כי אוהב כסף לא ישבע, אך אכילת לחם התורני כתיב בה (מסילס נג, ט) יאכלו עניים וישבעו, כי במתגאה אמרו שתורתו מסתלקת ממנו כו', לפיכך נאכל אפיקומן זה על השובע נרמוז שאין השכר שלעה"ב נאכל לחסרים שעינם לא תשבענה בעה"ז, הרי לפנינו שני מיני אכילות, האכילה שלגוף לבד, והאכילה שהיא לגוף ונפש.

אמנם המצה השלישית שאין בה שום ברכה לא ברכת המוציא השייך לסתם אכילה, ולא ברכת על אכילת מצה השייך על אכילה של מצוה, כ"א בלא טיבול ובלא ברכה, לפי שבא הרמז באכילה זו לאכילה גסה, שאינה לא לגוף ולא לנפש, לפיכך הושמה תחתונה כמדריגתה, ואכילתה על מרורים, כי מרה תהיה באחרונה באכילה כזו, הן לגוף הן לנפש, ע"כ קרא שמו מרה כי לא צוה ה' את הברכה, עכ"ה.

על סדר ההגדה

הרי זה משובח - מלשון שבח קרקעות

וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח וכו'.^[1] רבי יוסי הגלילי אומר מנין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו המשיים מכות וכו', רבי אליעזר אומר מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של ארבע מכות וכו', רבי עקיבא אומר מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של חמש מכות וכו'.

בספה"ק מראה יחזקאל (להגש"פ ד"ה שכל המנינה) כתב לפרש, עפ"י מש"כ המגיד מדובנא זצ"ל בספרו קול יעקב (למגילת מספר)

ובידו היכולת לעשות את כל אשר חפץ ואין מי יאמר לו מה תעשה, אמרה הן, אני מאמנת את הכל. אמר לה הרב את מאמנת שהקדוש ברוך הוא הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים, השיבה הן. אמר לה את מאמנת זה באמונה שלמה ומתחרטת על הראשונים, אמרה הן, והתחילה לבכות.

וגזר הרב על הרוח שיצא דרך אצבע הקטנה שברגל שמאל, והטעם שלא יצא דרך אבר אחר שהאבר שיוצא ממנו מתבטל לגמרי. גם כיון הרב בשמות שמסר לו רבו האר"י ז"ל. מיד נתנפחה אצבע ההיא ונעשתה כלפת, ויצא הרוח משם. אחר כך חזר הרוח בחלוני הבית כמה לילות והבהיל את האשה, שלח האר"י לבדוק את המזוזות, ומצאו שהפתח הוא בלא מזווה. וצויה לקבוע בו מזווה, ועשו כן, ומשם ואילך לא חזר הרוח עוד, עד כאן המעשה.

הלא למושמע אוזן ידאבו נפשות השומעים על עונש הרע ומר הנ"ל, אשר בוודאי עונשי הגיהנם הם כטיפת החרדל בים נגדו, ועל זה ידו כל הדווים למהר להציל נפשותם משחת, ויחישו מפלט למו על ידי דרכי תשובה הפתוחים לכל שואל. גם מוכח מתוכו העונש הגדול למי שאינו מאמין באמונה שלימה בניסי יציאת מצרים, ומסתמא ההיפך בהיפך, המרבה לספר ביציאת מצרים בלב שלם הרי זה משובח ומה רב שכרו. [ועונש המטליך נכנס, ונפרט כספוחם פיו לטן, ומעלת המזוזות], עכ"ל.

אופן אכילת ג' מצות

בספר עוללות אפרים (להג"ר אפרים צ"ר אהן איש לונטשיץ זצ"ל - צעל הכלי יקר^[2], ח"צ עמוד י"ז מאמר ק"צ) כתב טעם על מה שנוהגין ליתן בקערה ג' מצות זצ"ל, לפי שאכילת האדם באה בג' דרכים, או לצורך גופו לבד, או לצורך נשמתו גם כן, או שלא לצורך הגוף ולא לצורך הנפש. כיצד סתם אכילה שהאדם אוכל להוסיף בליחות השרשיות תמורת מה שיוותך מהם להעמיד גופו זהו לצורך גופו לבד. גם אמנם יש עוד אכילה שגם נשמתו אוכלת עמו והוא כשיאכל אכילה של מצוה, ואפי' סתם אכילה כשהוא אוכל לשם שמים להיות גופו בריא אולם, בעבודת האל ית', גם היא סעודת מצוה תקרא, אמנם האוכל אכילה גסה יותר מכדי שבעו היא הסעודה שאין בה צורך לא לגוף ולא לנפש. לפיכך הושמו לפנינו ג' מצות, המצה הראשונה היא שמברכין עליה המוציא, כי אין בה אכילת מצוה [נע"ק], והיא ממוין הראשון סתם מאכל אשר יאכל לכל נפש לקיום הגוף לבד.

אמנם נצטוונו שלא לאכול ממנה עד שיצטרף לכוונה זו כוונה שניה, דהיינו המין השני אכילה של מצוה, וזה שלוקחין הפרוסה ומברכין עליה על אכילת מצה, שיובן מפשוטו אכילה של מצוה ואז אוכלין שניהם ביחד, כי המשכילים ידעו יבינו לצרף שתי אכילות אלו באופן שהגוף והנפש יאכלו יחדיו, ולפיכך מברכין על אכילת מצוה, היינו אכילה של מצוה, ומצה זו נחלקה לשנים ומשימין חציה

יב. רבו של התוס' יו"ט זצ"ל.

יג. בספר חומת אגד (להגש"ק המ"א זצ"ל) מביא בשם הרקח (ממ"י) דולמען תספר באזני בנה, גימ' זהו שלשים יום לפני הפסח, וכן מביא את הרקח בספרו נחל קדומים.

קז, צ) יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר ומארצות קבצם ממזרח וממערב מצפון ומים, עפ"י מה שכתבו הקדמונים שכאשר היו ישראל במצרים היו שם גם גוים מכל האומות שבעולם, וכולם היו משעבדים את ישראל, וזה"כ יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר וגו', כלומר גאולי ה' סבורים שגאולתם אינה אלא מיד צר אחד, ולא ידעו שיציאת מצרים נחשבת כאילו קבצום מכל ארצות ממזרח וממערב מצפון ומים, ע"ש.

והנה בטעם הדבר אמאי שעשה ה' ככה שיתקבצו מכל האומות למצרים ויגאלם גם מידם, יש לומר כי גלוי וידוע הי' לפניו ית' שעתידים לבוא על ישראל עוד גלויות ושעבוד ד' מלכויות, ומי יודע אם זכותם תעמוד להם גם אז להנצל מידי אויביהם, לכך סיבב הקב"ה שמוכל ע' אומות יהיו במצרים בעת הגאולה, ומשה רבינו יגאל את ישראל מידם, וממילא כאשר יבואו עוד גלויות תצמח גאולתם וישועתם בניקל, כי הרי כבר התחילה הגאולה ע"י משה ואהרן במצרים, וזכותם הגדול יעמוד להם גם לעתיד להוושע בדבר ישועה ורחמים. ומעתה כיון שיציאת מצרים היתה אתחלתא דגאולה העתידה, לכך עלינו להזכירה גם לעתיד לבוא. לפי"ז יש לפרש הפסוק הנ"ל על לעתיד לבוא, יאמרו גאולי ה', היינו לעתיד לבוא יאמרו ויהללו לה' על שגאלנו מיד צר זה פרעה מלך מצרים, ומארצות קבצם וגו' זה שעבוד שאר המלכויות, כי קבוץ גלויות זו תהי' ההמשך והתכלית של יציאת מצרים.

והשתא שפיר הביא ראב"ע ראי' לשיטתו אף מדבריהם של חכמים, דכיון דהם סברו דלימות המשיח יזכירו גם יציאת מצרים, ועל כרחך הטעם משום שהיא היתה אתחלתא דגאולה העתידה, א"כ יש להזכיר מהאי טעמא יציאת מצרים בלילות, דאף שהיציאה היתה ביום מ"מ האתחלתא דגאולה הי' בלילה כדאייתא בגמ' (נכנס ט) שהתחילה להם גאולה מבערב, וא"ש.

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, והגיענו הלילה הזה לאכל בו מצה ומרור בן ה' אלקינו ואלקי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך, וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון ונודה לך שיר חדש על גאלתנו ועל פדות נפשנו, ברוך אתה ה' גאל ישראל.

לתרין הלשון אשר יגיע דמם על קיר מזבחך "לרצון" בספר יקהל שלמה (להג"ר שלמה ז"ל אג"ק פינטושו, פרשת פנחס ד"ה ועוד אמיינא) כתב וז"ל, אף למ"ד קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא, מ"מ אפשר שנתקדש הבית בחג המצות בשתי לחמי תודה של חמץ דאי' בברכות ספ"א (ב:) תניא א"ל בן זומא לחכמים וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח. וכ"כ הרשב"א ז"ל גם זה אחד מהטענות החולקים עלינו כי מכאן יראה שמצות התורה לזמן והוא שק"ש ומצות הפסח והמצות ומניעת החמץ לזכרון יציאת מצרים, כדכתיב (דברים טו, ג-ג) וזבחת פסח

בביאור הכתוב (אסמ"ט, ט) והימים האלה נזכרים ונעשים וגו', עפ"י מה שכתוב (מהל"ס ק"ט, ג) כי לעולם חסדו, שבכל עת מתגלים החסדים שהיו בימים ההם, לכך מברכים שהחיינו וכו'. וביאר הענין עפ"י משל מלך עבר ביער ונצמא בנו למים, ולא שלח לאיזה מקום להביא מים, רק צוה לחפור באר באותו מקום. והגם שלפי שעה אין חילוק בזה, מ"מ יש נפקא מינה על העתיד, כשיעבור עוד פעם אחת מי שיצמא, שיצמא מים לשתות. וזהו שאמר הכתוב, נזכרים וגם נעשים, והיינו ע"י שאנו מזכירים הניסים של השי"ת ומודים ומהללים על זה, וכמו שכתוב (דברים כו, ג) הגדתי היום וגו', ופירש רש"י, שאינני כפוי טובה. וזה שאמר, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, לשון שבח קרקעות, שמעוררים עליה חסדים יותה, ויהיה לו ריווח מזה, שהרי כל שנוסיף להרבות בסיפור הנסים שעשה לנו הקב"ה בימים ההם בזמן הזה, כן יתעוררו ויושפעו לנו ג"כ כל הנסים הללו, עכ"ה"ק.

ואפשר לומר דע"י דמוסיפין לספר המכות שנעשו למצרים כמ"ש הגה"ק החיד"א זצ"ל^[1] לספר מלשון ספירה, וכמ"ש הגר"א^[2] דלכך הוסיפו התנאים עוד מכות על המצרים כדי שיתקיים כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך (שמות טו, ט) א"כ כל המרבה לספור יותר מכות, הרי זה משובח שלא יבאו כל אלו המכות עלינו.

הגאולה התחיל בלילה, והיתה אתחלתא דגאולה העתידה

אמר רבי אלעזר בן עזרי' הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר (דברים טו, ג) למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך ימי חיך הימים כל ימי חיך הלילות, וחכמים אומרים ימי חיך העולם הזה כל ימי חיך להביא לימות המשיח.

לכאורה יש לתמוה מאי ראי' הביא רבי אלעזר בן עזרי' לשיטתו דיש להזכיר יצי"מ בלילות ממה שדרשה בן זומא, דהרי חכמים נחלקו עליו ודרשו ימי חיך העוה"ז כל ימי חיך להביא לימות המשיח.

ובהגדת מהרי"ץ (להג"ה 5) ר' יוסף כ"י דושינסקי ז"ל גא"ד יושלים) כתב בהקדם מה שאמרו בגמ' (נכנס ט: ב) אמר להם בן זומא לחכמים, וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח, והלא כבר נאמר (ירמי כג, ז) הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם, אמרו לו, לא שתיעקר יציאת מצרים ממקומה אלא שתהא שעבוד מלכויות עיקר ויציאת מצרים טפל לו, ע"ש. ולכאורה אכתי אמאי יש להזכיר אז יציאת מצרים אם היא טפלה, הלא קי"ל (נכנס מד) דאין מברכין על הטפל אלא על העיקר. אכן י"ל עפ"י מה שפירשו (עי' צספר שמחת הרגל להמ"ד א' לימוד 3' נסח ר' יעקב בן נעים) הפסוק (מהל"ס

יד. בספרו בתי הנפש על הגש"פ (ד"ה ואמר ואפילו).

מו. נעתק בספר קול אליהו על הגש"פ (אות רמ"ט ד"ה ר' יוסי הגלילי אומר).

שביעי של פסח

הישועה כא ע"י שירות ותשבחות

מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו וגו' (שמות י"ז טו).

איתא במדרש אמר משה להקב"ה ומה לנו לעשות א"ל הקב"ה עליך ליתן שיר ושבח למי שהמלוכה שלו, ע"כ.

ובספר בית אהרן (קאלנין) כתב לפרש המדרש וז"ל, כי זהו דרך העולם כשאדם נצרך לאיזו בקשה מהקב"ה, היינו רפואה או שיצליח לו הקב"ה בעסקיו אזי אומר תהלים ובשעת אמירת תהלים הוא מחשב הבקשה הנצרך לו שיעזור לו הקב"ה. אבל דוד המלך ע"ה אמר מהלל אקרא ה' (מלס י"ז, ד), היינו כשהיה צריך לבקש מהקב"ה שיעזור לו מהשונאים שלו לא חישוב זאת כלום, רק אמר שירים ושבחים ומהלל ומקלס להקב"ה בגודל דביקות[יח] וממילא ומאוויבי אושע. כך אמר הקב"ה למשה אתה לא תחשוב כלל שום דבר רק תאמר שיר ושבחה ולראות לדבק ולייחד את ישראל לאביהם שבשמים, וכשידבקו עמך אלי אזי ממילא אקרע להם את הים.

לכבוד יומא דהילולא של השל"ה הק', י"א ניסן

בספר בן יהודע על אגדת הש"ס (לצעל בן איש חי זצ"ל מסכת צנעא מניעא דף כ"ד ד"ה מר זוטרא חסידא) כתב וז"ל, שמעתי מהגאון השל"ה ז"ל בעוד היותו באשכנז, נגנב לו מביתו כפות של כסף, ונחשד תלמיד אחד מתלמידיו בדבר זה, והגאון השל"ה ז"ל חקר ודרש וחפש וימצא הכפות אצל התלמיד ההוא, ואז מרוב הכושה המיר דתו אח"כ, ונתעשר ונסע ממקום למקום, ומצא חן בעיני המלך והשרים, והופקד מאת הממשלה להיות שר המכס בעיר הקודש יפו תבנה ותכונן במהרה בימינו והגאון השל"ה ז"ל ידע שזה המיר דתו אך לא ידע מה נעשה בו. והנה אחרי זה בכמה שנים נסע הגאון השל"ה ז"ל לארץ הקדושה לדור בירושלים תובב"א, וכאשר בא לעיר יפו תובב"ב הכירו תלמידו המומר ההוא, כי היה שם בעל המכס, ועשה לו כבוד גדול, ובקש ממנו שיבא עמו לביתו לנוח שם שעה אחת, והגאון השל"ה ז"ל נתבייש ממנו והלך עמו.

וזה אחר שנכנס לחצר שלו עשה המצאה לשלוח המשרת של השל"ה מן הבית וישארו שניהם לכדם בבית, והכניס להגאון השל"ה ז"ל בכל חדרים שבביתו, להראותו כבוד עשור, וסוף דבר הכניסו לחדר אחד ויוציא זה סכיניו חדה מחיקו, ויאמר להגאון ז"ל

לה' אלקיך וגו' לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל מצות לחם עוני וגו', הנה שצוה על עשיית הפסח ואכילת המצה ומניעת אכילת החמץ שבעת ימים כדי שנוכח מתוך כך יציאת מצרים, ואם אין מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח כדעת חכמים^[1] א"כ אף הפסח והמצות ומניעת החמץ בטילים, שלא נצטוונו בהם רק כדי שנוכח יציאת מצרים עכ"ל. היוצא מזה לדעת חכמים שמניעת אכילת חמץ היא בטל לימות המשיח וא"כ היא באפשרי לקדש הבית דלעתיד בשתי לחמי תודה של חמץ.

וממשיך לתרץ עפ"י הפיסקא דאגדתא במילי דפסחא בא"י וכו' יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך "לרצון". וי"ל במה שמדייק אשר יגיע דמם על קיר מזבחך מאי קמ"ל בזה הלא כל הקרבנות צריכין מתן דמים על המזבח. אלא הוא הדבר אשר דברנו, דהא תיקשי כאן על הבעל אגדה ממה נפשך האיך ס"ל אי קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא א"כ לפ"י מקריבין כל הקרבנות כולן אף בזמן הזה, וזה סותר הבקשה שאנו מבקשים מהש"י על בנין הבית דלעתיד ושם נאכל מן הזבחים ומן הפסחים, דהא לדעתו אף בשעת חורבנו יכול להקריב זבחים ופסחים ואי ס"ל כדעת הראב"ד שכתב (הלכות צימ הנמיה פ"ו הי"ד) על הרמב"ם וז"ל, אמר אברהם סברת עצמו הוא זה ולא ידעתי מאין לו, ובכמה מקומות במשנה אם אין מקדש ירקב, ובגמרא אמרו (ג"מ ג:) דנפול מחיצות וכו', וא"כ לדעתו קדושה ראשונה לא קידשה לע"ל ואין מקריבין בזמן הזה רק אחר שתבנה ותכונן בית הבחירה, וזולת זה אי אפשר לאכול מן הזבחים ומן הפסחים, א"כ תיקשי מעתה למה התקין ריב"ז שיהא יום הנפת עומר כולו אסור פן יבנה בית המקדש בט"ו סמוך לשקיעת החמה או בלילה, הא א"א שתבנה בעת ההיא דהא למ"ד לא קידשה לעתיד לבא א"כ צריך הבית קידוש חדש, וא' מן הדברים שמקדשין בהם הוא תודה ואין מביאין תודה בחג המצות, ואין לומר דלעתיד יהא אפשר לקדש הבית בתודה אף בפסח משום דאין מזכירין יציאת מצרים לעתיד לבא, ואיסור אכילת חמץ הוא סיבה לזכירת יציאת מצרים, ואם אין מזכירין יציאת מצרים יהא מותר ג"כ אכילת חמץ, לפ"י היא בטל עשיית הפסח שהיא ג"כ סיבה לזכירת יציאת מצרים, וא"כ האיך נאכל בבנין בית דלעתיד מן הפסחים הא לעתיד יהא בטל מצות עשיית פסח, לז"א אשר יגיע דמם על קיר מזבחך "לרצון"^[2] [לא מטעם מיון].

מז. מסתם כוונתו לא לחכמים שחולקין על בן זומא דהא הם ס"ל דמזכירין יציאת מצרים גם לימות המשיח, אלא כוונתו על חכמינו שסוברים כן, ואפשר הוא ט"ס וצ"ל בן זומא.

יז. ועי' בספר מחזה אברהם (להג"ר אלוש פראנקפאטער זצ"ל) על הגש"פ (ד"ה אלו קנינו) הא דמצות בטילות לעתיד לבא שאז רוח הטומאה אעביר מן הארץ ולא יצטרכו לקיים המצוה מצד הציווי רק מנפשם יקיימו המצוות. ובזה יש לישב קושיית התוס' במסכת בבא בתרא (ע"ה ד"ה פסק) שכתבו בשם רבינו חיים כהן צדק דאנן קיי"ל כו' יוחנן דאמר מצות בטילות לעתיד לבא. והוקשה להם מהא דאמרין במס' מנחות (מ"א.) דמטילים ציצית למתים, ותירץ דהתם מיירי אליבא דשמואל דאמר מצות אין בטילות לעתיד לבא, ולכן צריך שיהא לו ציצית דעתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהם ואם יסירו לו הציצית במותו נמצא שלעתיד יעמוד בלא ציצית, יעוי"ש. ובספר קדושת ציון (מ"ב) על מסכת ב"ב (ס"ט) כתב לחלק בין מצות עשה למצות לא תעשה. ולפי מה שכתבנו בשם הג"ר אבוש פראנקפאטער זצ"ל דמצות בטילות פ"י דהציווי יהי' בטיל, אבל יקיימי מרצונם ניחא. וע"ע בגליון אלף המגן פרשת תזריע שנת תשפ"ד לפ"ק (ד"ה למה נסן) לישב הלשון ושעירי רצון, ועוד. יח. אולי להוסיף הפסוק (מלכים-ב, ט) אל הרנה ואל התפלה, ודרשינן (בבב"ב) קודם שבח ואחר כך בקשה.

טהור ונקי, ועל כן תמחול לי על צער זה שעשיתי לך, כי אתה רבי ואדוני, וישק את רגליו, ויפטררהו לשלום בכבוד גדול, עד כאן שמעתי, עכ"ל^[1].

לכבוד יומא דהילולא של הרה"ק ר' מרדכי מנעשכ"ז זצ"ל בעל רשפי אש, ח' ניסן

צדיקים נראה שמדברים דברים פשוטים אבל בשעת דיבורם מיחדים יחודים

בספר אור לשמים (פרשת פנחס ד"ה לכן אמור [3]) כתב וז"ל, שמעתי אומרים בשם הרב מנעשכ"ז^[2] (ובקמ"ת נחמ"א נח"מ נח"מ ממעשנות) פירוש הפסוק (דברי הימים-6 כט, ט) ויברך דוד את ה' לעיני כל הקהל ויאמר דוד, דהיינו הצדיקים עושים לעצמם למדת שיהיו תמיד דביקים ומקושרים למעלה בעולמות העליונים, גם הדיבורים שנדמה להמון עם שהם דברים פשוטים יש בהם יהודים וצירופי שמות הק'. וזפ"ה ויברך דוד את ה', דהיינו שדוד המלך ע"ה היה תמיד דבוק ומקושר בעולמות העליונים, והיה נעשה בריכה וצינור להמשיך שפע ממקור עליון לעולמים התחתונים, אבל לעיני כל הקהל ויאמר דוד, שנדמה להמון עם שאמר דוד רק דבר פשוט, עכ"ד^[3].

שעתה יתוודה כי הוא הביאו לכאן לשחוט אותנו, ויחרד הגאון חרדה גדולה, ויבך ויתחנן לו, ויאמר לו מה עשיתי לך, ודבר עמו כמה תחנונים, וזה משיב לו בכעס גדול לא אטה אוזן לדברך, תמהר לומר ודוי, ואם לאו אני תוקע הסכין בבטנך קודם ודוי.

ואז הגאון כשראה צרתו צרה, עמד והתוודה בדמעות שלישי ואחר ודוי השכיב אותו לארץ, ויאחזו בצוארו, והסכין אחז בידו השנית לשחטו בה, והגאון סגר עיניו וקרא פסוק שמע ישראל, וכאשר סיים בתיבת אחה, ועיניו סגורות הרכין המומר את ראשו עליו, ונשקו בקנה שלו, ויאמר לו רבי קומה שבה ומחול לי על הדבר הזה, ויתפלא הגאון ויאמר מי אתה, ויאמר אני תלמידך פלוני, ומכיר אני במעשיך כי צדיק גמור אתה, ועתה כשראיתי שבאת לארץ הקדושה למסור נפשך להשי"ת בארץ הזאת, אמרתי חבל על רבי שימסור נפשו אל האלקים בעוד היות בבגדו כתם קטן, והוא כי אתה יש לך חטא אחה, על אשר דחקת להוציא ממני הגניבה, ועל ידי כך היית סיבה להמרת הדת, שהיתה מחמת הבושה, ואע"פ שאתה עשית זאת להציל את ממונך, עם כל זה לגבי דידך נחשב דבר זה לחטא גדול, ואני לא נתכוונתי לנקום ממך, אלא כונתי היתה לעשות עמך טובה בצער הגדול אשר צערתיך להיות לך כפרה על חטא זה, ועתה נעשית נקי וטהור וזה, והנך נכנס לארץ הקדושה

י. בספר של"ה הק' (מס' פסחים נ"ז מ"ז ס"ו) האריך בענין גמילות חסדים, ותיכף אח"כ מביא סדר הוידוי באריכות, אשר בפשטות אינו שייך שם. וענין הכנסת אורחים שכתב שם שייך שם, כמ"ש שמצינו באברהם אבינו במה שעשה למלאכים. ומה שהביא ענין גמילות חסדים בפסח, עדיין אפשר להבין, כיון שבחג הפסח הכניס אברהם אבינו ע"ה האורחים כידוע (סדר עולם פ"ה, הוג"א נמוס' ר"ה י"א: נהגה"ס), לכן הזכירו כאן, וגם כי חג הפסח הוא עמוד החסד כמו שמבאר שם, אבל ענין הוידוי צריך ביאור. ובהגדה של פסח מגן ומושיע (דף י"ו) הבאתי עוד ב' נוסחות בסיפור זה, ולתוך קושיא הנ"ל, דבשעה שפגע אדם הנ"ל את השל"ה הק', השל"ה עמד אז באמצע כתיבת ספרו של"ה מס' פסחים, ואז אמר האדם להשל"ה, שהולך להורגו בשביל שהוא גרם שיחתנו את אונו, התחיל השל"ה לומר וידוי, ולכן נדפס כאן במס' פסחים הוידוי.

ב. ונעתק בספר רשפי אש (נלקט) להרה"ק ר' מרדכי מנעשכ"ז זצ"ל.

כא. ובספר קול יעקב עה"ת (לנעל מלא הנועים - הנה"ק ר' יעקב צ"ז ז"ל אצ"ד דינו [י"ד י"ט] ניסן) על הפסוק (שמואל-1 י"ד) ויהי דוד לבל דרכיו משביל, מביא בחינה זאת. ובספר שארית ישראל (ווילעדניק בהוספות ד"ה בספר דברי אמת) מביא פירוש הנ"ל, וכתב שם שהוא נמצא, בספר דברי אמת להצדיק ר"י לאנצ'יער זי"ע (כונמו להס"ק מלוצ'ין ז"ש), ובהג"ה שם כותב לא מצאתי בכל הספר (דברי אמת). ובספר ילקוט דוד (מהר"ם ז"ל דוד ז"ל המכונה טענל יפה מ"מ צביה"ד להס"ק מורה קלא"ה) מביא דבר זה בשם הרה"ק ר' יוסף דאמראווער, ונעתק משם לספר נאמנו מא"ד בחלק שארית יוסף בחלק תפלה (ד"ה ויצק דוד). ובספר אור ישרים חלק תורת משה (מהר"ם ק"ר משה מקצ'ין ז"ל דף 122) פ"י ג"כ כהנ"ל. ובספר אמרי צדיקים (מלוקט ע"י הרב אהר"ם אשינג'א ז"ל) בחלק שיח שרפי קודש (אומ י"ג) מביא פ"י זה מהרה"ק ר' דוד מדינוב זצ"ל. ויש מיחסין זאת להרה"ק ר' דוד מאלנא זצ"ל.

תודתינו נתונה לאלו שהשתתפו בהוצאת הגליון

כל מי שרוצה להשתתף בהוצאת הגליון לרגל השמחה שבמעונו או לע"י יפנה למכון אלף המגן 929-678-2583 ולהשאיר הודעה תזכו למצות.

הגליון נתנדב ע"י הנה"ח ר' אברהם שלמה מיללער הי"ו לע"י אביו מוה"ר אהרן דניאל ב"ר חיים שמעון ע"ה נפטר ביום שביעי של פסח תש"ס לפ"ק תהא נשמתו צרורה בצרור החיים

הגליון נתנדב ע"י הנה"ח ר' בן ציון שלום בניקיר הי"ו לע"י אביו מוה"ר חיים יהושע ב"ר יצחק ישכר דוב ע"ה נפטר ביום שביעי של פסח תשפ"ג לפ"ק תהא נשמתו צרורה בצרור החיים

ישלם די פעלעם ותהי משכורתם שלימה מעתה די